

बेकायदेशीररित्या पशुंची वाहतूक करतांना
पोलीसांमार्फत पकडण्यात आलेल्या पशुंचे
संगोपन करण्यासाठी राज्यातील गोशाळांना
पशुंचे हस्तांतरण करण्यासंदर्भातील
उपाययोजना.

महाराष्ट्र शासन

कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय व मत्स्यव्यवसाय विकास विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक : पविआ-१०२२/प्र.क्र.१८८/पदुम-३

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.

दिनांक : ४ नोव्हेंबर, २०२२

प्रस्तावना :

महाराष्ट्र प्राणी रक्षण (सुधारणा) अधिनियम, १९९५ अन्वये करण्यात आलेल्या तरतूदीनुसार राज्यात गोवंश हत्या बंदी अमलात आलेली आहे. तथापि, सदर अधिनियमातील तरतूदीचे उल्लंघन करून राज्यातून पशुंची / गोवंशाची कत्तलीसाठी बेकायदेशीररित्या वाहतूकीची काही प्रकरणे निदर्शनास आली आहेत. अशा बेकायदेशीररित्या पशुंची वाहतूक करतांना पोलीसांमार्फत पकडण्यात आलेल्या पशुंचे संगोपन करण्यासाठी राज्यातील गोशाळांना पशुंचे हस्तांतरण करण्यात येते. ज्या गोशाळा / पांजरपोळकडे अशा पशुंचे हस्तांतरण करण्यात येते, त्यापैकी काही गोशाळांकडून हस्तांतरणात प्राप्त झालेल्या पशुंची कत्तलीसाठी विक्री करण्यात येत असल्याच्या तक्रारी प्राप्त होत आहेत. महाराष्ट्र प्राणी रक्षण (सुधारणा) अधिनियम, १९९५ तसेच प्राण्यांना क्रूरतेने वागविण्यास प्रतिबंध अधिनियम, १९६० मधील तरतूदीनुसार या संदर्भात संनियंत्रण करण्याच्या दृष्टीने अशा बेकायदेशीररित्या करण्यात आलेल्या कृत्यास प्रतिबंध करण्यासाठी ठोस उपाययोजना करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

२. महाराष्ट्र प्राणी रक्षण (सुधारणा) अधिनियम, १९९५ मधील तरतूदींचे राज्यात काटेकोरपणे पालन होण्याच्या दृष्टीने, यासंदर्भात खालीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे :-

(अ) पोलीस अधिकारी व पशुवैद्यकीय अधिकारी यांनी करावयाची कार्यवाही.

(१) बेकायदेशीररित्या पशुंची वाहतूक करतांना पोलीसांमार्फत / इतर संस्थेमार्फत जप्त करण्यात आलेल्या पशुंच्या संदर्भात पोलीसांकडून संबंधिताविरुद्ध गुन्हा तात्काळ करण्याबाबत कायद्यातील तरतूदींचे यथावत पालन करण्यात यावे.

(२) अशा प्रकरणी गुन्हा दाखल झाल्यानंतर जप्त करण्यात आलेल्या पशुंची पशुवैद्यकीय अधिकाऱ्याकडून आरोग्य तपासणी करून पशुस्वास्थ्य दाखला त्याच

दिवशी घेण्यात यावा. गुन्हा दाखल केल्याशिवाय कोणतेही पशु गोशाळेला देण्यात येऊ नयेत.

- (३) मा. न्यायालयाच्या आदेशानुसार जप्त करण्यात आलेल्या पशुंचे संरक्षण / संगोपन करण्यासाठी गोशाळेकडे पशुंचे हस्तांतरण करण्यापूर्वी संबंधित जिल्ह्यातील जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त तथा जिल्हा प्राणी क्लेष प्रतिबंधक समितीचे सदस्य सचिव यांची लेखी सहमती घ्यावी.
 - (४) जप्त करण्यात आलेले पशु पोलीस ठाण्यात गुन्हा नोंद करून तसेच न्यायालयाच्या आदेशानुसार गोशाळा / पांजरपोळकडे विहित प्रक्रीया अवलंबून पाठवावेत.
 - (५) जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त तथा जिल्हा प्राणी क्लेष प्रतिबंधक समितीचे सदस्य सचिव यांनी अशाप्रकारचे पशु ज्या गोशाळा / पांजरपोळमध्ये ठेवण्यास शिफारस / सहमती दिली असेल, त्याच गोशाळा / पांजरपोळकडे संबंधित गोशाळाच्या अनुमतीने पशुंचे हस्तांतरण करण्यात यावे.
 - (६) अशा प्रकारच्या पशुंचे हस्तांतरण करतांना ज्या गोशाळा / पांजरपोळ यांच्याकडे पायाभूत सुविधा असल्याची, संबंधित गोशाळा / पांजरपोळ यांच्या पदाधिकार्याविरुद्ध महाराष्ट्र प्राणी रक्षण (सुधारणा) अधिनियम, १९९५ तसेच प्राण्यांना क्रूरतेने वागविण्यास प्रतिबंध अधिनियम, १९६० मधील तरतूदीनुसार गुन्हा दाखल नसल्याची खात्री करण्यात यावी.
 - (७) अशा पशुंच्या हस्तांतरण फक्त नजीकच्या गोशाळा/पांजरपोळकडे त्यांच्या अनुमतीने करण्यात यावे. जर नजिकच्या गोशाळा / पांजरपोळमध्ये पशुंचे हस्तांतरण करणे शक्य नसल्यास, तालुक्यामधील इतर जी गोशाळा / पांजरपोळ त्या गोशाळा / पांजरपोळकडे देण्यात यावे.
 - (८) गोशाळा / पांजरपोळ जवळच्या पशुवैद्यकीय दवाखान्यातील पशुवैद्यकीय अधिकाऱ्यांनी गोशाळा / पांजरपोळ पशुंची वेळोवेळी स्वास्थ्य तपासणी करावी.
- (ब) गोशाळा / पांजरपोळ या संस्थांनी करावयाची कार्यवाही.**
- (१) मा. न्यायालयाच्या आदेशानुसार अवैध वाहतुकीत पकडलेल्या पशुंचे हस्तांतरण करण्यात आलेल्या पशुंची टॅगींग करून इनाफ प्रणालीवर नोंद करणे. तसेच त्याचे स्वतंत्र नोंदवही मध्ये नोंद घेणे, संबंधित गोशाळा / पांजरपोळ यांना बंधनकारक राहिल.
 - (२) जप्त करण्यात आलेल्या पशुंचे संगोपन करण्याची जबाबदारी संबंधित गोशाळा / पांजरपोळ प्रशासनाची राहिल.
 - (३) जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त तथा जिल्हा प्राणी क्लेष प्रतिबंधक समितीचे सदस्य सचिव यांच्या लेखी परवानगी शिवाय जप्त करण्यात आलेल्या पशुंचे इतर व्यक्ती / संस्थांकडे हस्तांतरण/ करता येणार नाही. तसेच शेतकऱ्यांना वापरण्यासाठी / विक्री करण्यासाठी परवानगी देता येणार नाही.

- (४) गोशाळा / पांजरपोळ मधील पशुधन कोणत्याही परिस्थितीत विक्री करता येणार नाहीत.
- (५) काही कारणांमळे गोशाळा/पांजरपोळ मधील पशु मृत्युमुखी झाल्यानंतर, मृत झालेल्या पशुचे मृत्यु प्रमाणपत्र काढणे तसेच त्याची नोंद ठेवणे, संबंधित गोशाळा / पांजरपोळ यांना बंधनकारक राहिल आणि त्याची माहिती जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त यांना देणे बंधनकारक राहिल.
- (६) जप्त करण्यात आलेले पशु कोणकोणत्या गोशाळा / पांजरपोळ यांना दिले आहेत. तसेच त्यांची सध्यास्थिती व इतर अनुषंगीक विषयांबाबत जिल्हा प्राणी क्लेष प्रतीबंधक सोसायटी (SPCA) च्या बैठकीत प्रत्येक महिन्यात आढावा घेण्यात यावा.
३. संबंधित पोलीस अधिकारी / पशुवैद्यकीय अधिकारी / गोशाळा / पांजरपोळ प्रशासन यांनी वरील आदेशाची काटेकोरपणे अमलबजावणी करावी.
४. सदरचा शासन निर्णय जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त यांनी त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील सर्व गोशाळा / पांजरपोळ यांच्या प्रशासनास अवगत करावा.
५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक क्रमांक २०२२११०४१५५०४८७९०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरी साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.
- महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(विकास तु.कदम)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
२. सर्व जिल्हाधिकारी.
३. सर्व पोलीस अधिक्षक.
४. अतिरीक्त आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
५. सर्व प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन.
६. सर्व जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त.
७. सर्व जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी (जिल्हा परिषद)
८. निवड नस्ती - पदुम ३.